

Hållbara anpassningar inom gymnasieskolans estetiska program

Vilken plats kan specialpedagogiken ha i det kreativa?

Barbro Johansson, universitetslektor i Specialpedagogik,
Specialpedagogiska institutionen

Lisa Öhman, universitetslektor i Bild,
Institutionen för de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik

Syfte med presentationen

Syftet med presentationen är att diskutera och utmana bilden av den kreativa processen och elevers behov av stöd och extra anpassningar.

Genom en deltagarorienterad forskningsdesign där bild - och specialpedagogik samverkar presenterar vi några tentativa resultat från en pågående studie.

Studiens syfte

Det övergripande syftet med studien är att lärare och forskare gemensamt utvecklar professionskunskaper om extra anpassningar inom gymnasieskolans estetiska program Bild och Form

Deltagarorienterad forskning

Metodutveckling och forskningsfokus har formulerats via lärarnas och forskarnas prövande praktik/ömsesidigt lärande

Med utgångspunkt från klassrumsobservationer, loggböcker och reflektioner mellan lärare och forskare har olika didaktiska anpassningar prövats och utvecklats för att ligga till grund för interventioner och nya förändringar inom klassrummets praktik (Gunnarsson, 2018; Olsson, 2016; Rönnerman, 2012)

Synen på estetiska ämnen

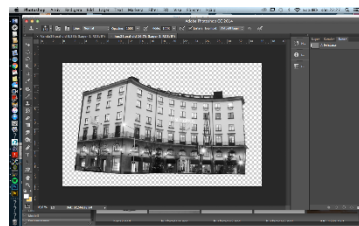
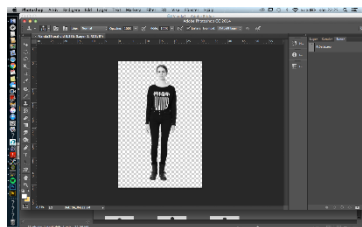
Didaktiska frågor om tydliga instruktioner eller stöd i en kreativ process är mycket sällan på agendan såväl i praktik som inom forskning

Bildämnet har i skolan sett som en frizon och som en paus från andra teoretiska ämnen, ett ämne med möjlighet för eleverna att uttrycka sina känslor genom kreativt arbete

(Hellman, 2017)

Empiri

Fem veckors kurs på estetiska programmet i Bild- och Form1B
20 elever från åk 1

Digitala elevloggar, skisser, fotografier, lärarens och forskarens loggar, fokusgruppsintervjuer med elever

Planeringar, kriterier, måldokument, elevernas IUP delat i vårt estetiska rum

v 47 fredag

Idag har jag gjort ställningar av ståltråd. Jag har klippt ut några av teckningarna som jag har provat att antingen hänga eller sätta fast på ståltråden. Att de ger en skakig effekt vilket jag tycker förstärker känslan av osäkerhet.

Processen går framåt. Jag gillar hur ståltråd ställningarna blev men till nästa gång ska jag göra de mer stabila för att figurerna inte ska trilla. Jag är dock lite osäker på om hela grejen är för "enkel" men detta kanske ändras sen när jag gör fler och kanske olika material?

v 48 tisdag

Idag har jag fortsatt att klippa ut och hänga upp. Provar lite olika figurer och storlekar. Ibland i helfigur, halv eller bara ansiktet.
|

För tillfället känns det ganska bra och min process går framåt. Det jag gjort bra idag är att gjort figurerna mer stabila när de står upp. Jag vill dock ha lite mer blandning bland figurerna. Mer helfigurer och många fler i mindre storlek.

Bildlärarnas frågor

Bildläraren: Jag och mina kollegor har på senare år märkt att eleverna har svårt för att driva egna kreativa processer från början till slut. Många elever har prestationsångest och är stressade över sina betyg.

Kan jag genom Anpassningar få eleverna att inte bara vara engagerade utan även stärkta och kanske till och med minska stress och förebygga psykisk ohälsa?

Är detta ens möjligt då eleverna till slut ska bli bedömda och få betyg?

Kan ett förändrat arbetssätt även skapa en mer hållbar arbetssituation för mig som lärare?

Elevhälsans riktlinjer om extra anpassningar

- ge eleven längre tid vid prov
- ge eleven individuell ledning för förståelse av texter, eller instruktioner

Estetiskt skapande i målstyrd undervisning

Betygskriterium A i bild- och formkursen:

- du löser bildkonstruktionsproblem,
- experimenterar med **säkerhet**,
- **tar risker** och finner ibland oväntade lösningar samt använder inspirationskällor i lämpliga situationer
- **du tar ansvar för din egen process**

Uppgiften

INSPIRERAS

Museibesök -Välj ett konstverk som du tycker är intressant, gör dig nyfiken eller som du kanske tycker är svårt att förstå.

UTVECKLA EN IDÉ

Hur vill du svara på konstverket du valt? (din idé – Ett Gensvar)

Du kan gå med eller mot verket; du kan ta ut något och förstärka det innehållsmässigt/formmässigt, eller göra ett "motargument" idémässigt.

SKAPA

Hur får du fram din idé (ditt gensvar) på bästa sätt? I vilken gestaltning (form) vill du svara? Gör materialtester! Skissa

Uppgiften

REFLEKTERA/DOKUMENTERA

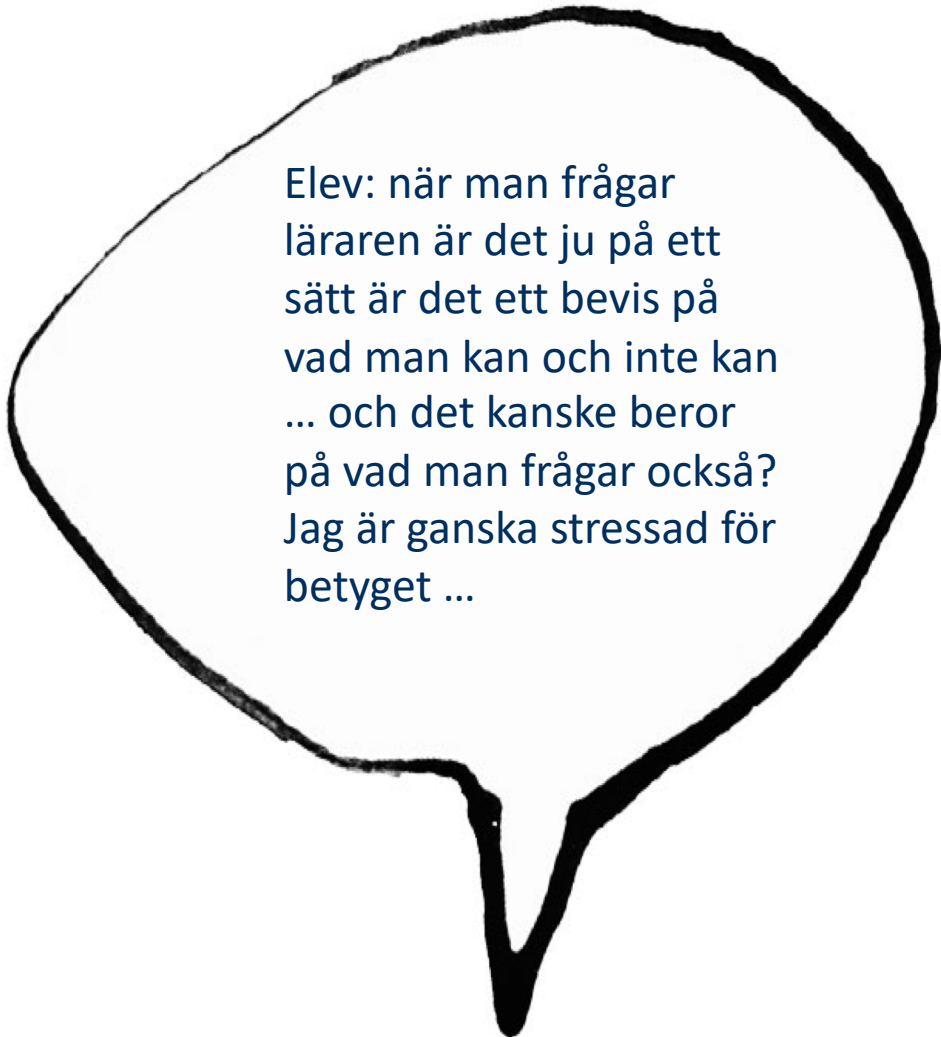
Varje lektion avslutas med att skriva i loggboken

Syftet är att visa din process tex dina experiment

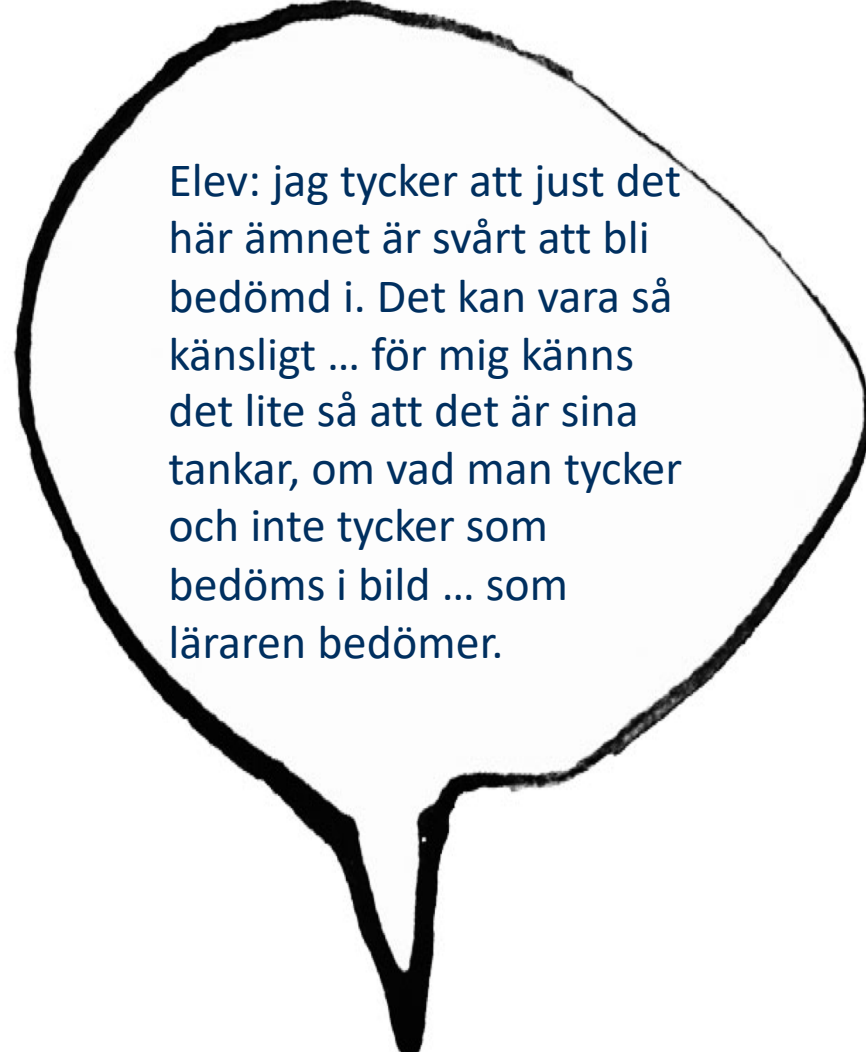
Så småningom kommer du att få presentera ditt verk

Du kommer också att få ge en kamrat feedback under presentationen

Elevernas stressrelaterade dilemman

Elev: när man frågar läraren är det ju på ett sätt är det ett bevis på vad man kan och inte kan ... och det kanske beror på vad man frågar också? Jag är ganska stressad för betyget ...

Elev: jag tycker att just det här ämnet är svårt att bli bedömd i. Det kan vara så känsligt ... för mig känns det lite så att det är sina tankar, om vad man tycker och inte tycker som bedöms i bild ... som läraren bedömer.

En arena för risktagande

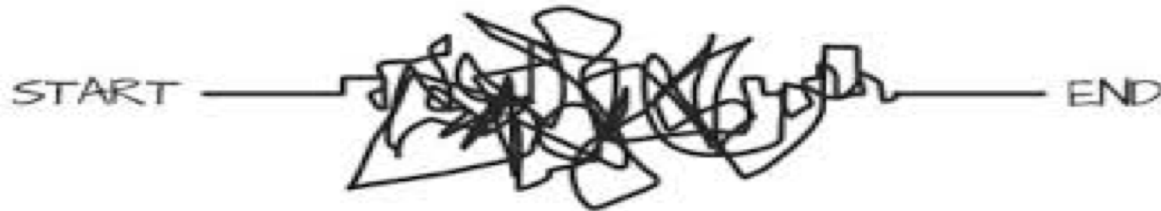
Ämnesspecifika studiestrategier för *processinriktat* lärande – i grupp experimentera med olika metoder.

Ämnesspecifika *instruktioner* – återkommande konkretisera hur den ursprungliga instruktionen hänger samman med den process som eleverna för tillfället befinner sig i.

En arena för risktagande

Ämnesspecifika studiestrategier för *processinriktade arbetsformer*

THE CREATIVE PROCESS

... i motsats till linjära arbetsformer

Att skapa ett tryggt klassrum

Ämnesspecifika instruktioner – återkommande konkretisera hur den ursprungliga instruktionen hänger samman med den process som eleverna för tillfället befinner sig i

Viktigare att bekräfta att eleven är på rätt väg än att ge framåtsyftande återkoppling

Gruppriktad återkoppling

Att läraren kommunicerar till eleverna om sin tanke bakom olika steg i undervisningsupplägget - delaktighet

Instruktioner med arbetsgång inom varje deluppgift och i förhållande slutarbetet.

Experimentera gemensamt med begränsat antal material.

Från extra anpassningar till en hållbar arbetssituation

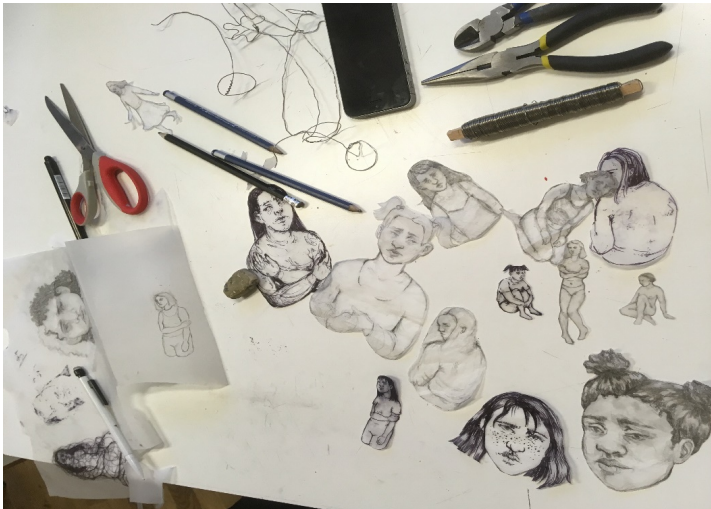
Deltagarorienterad forskning erbjuder läraren verktyg för att arbeta mer systematiskt och långsiktigt i sin praktik.

Samtidigt skapas en medvetenhet om de komplexa förutsättningar som läraren har att relatera till i sitt arbete. Att undersöka det förgivet tagna i sin praktik både som forskare och lärare, ger tillgång till nya perspektiv och förändrade praktiker (Jfr Rönnerman, 2012).

Vilken plats kan specialpedagogiken ha i det kreativa?

Viktigt med specialpedagogiska stödinsatser i bildämnet för att minska stressrelaterade problem.

Estetiska ämnen får inte reduceras till inspiration eller kreativt stöd till andra ämnen (jfr Johansson & Öhman, 2017).

Tack för er uppmärksamhet!

Specialpedagogikens dag 2019, Barbro Johansson & Lisa Öhman

Referenser

Gunnarsson, K. (2018) Potentiality for change? Revisiting an action research project with a sociomaterial approach, *Educational Action Research*, 26:5, 666-681, DOI:

Hellman, A. (2017). *Visuella möjlighetsrum. Gymnasieelevers subjektsskapande i bild och medieundervisning.* (Doktorsavhandling, Göteborgs universitet, Utbildningsvetenskapliga fakulteten, University of Gothenburg, Faculty of Education).

Johansson, B. & Öhman, L. (2017). Extra anpassningar i bildundervisningen. (Red).

Olsson, M. (2016). *Lärares ledarskap som möjliggörande och begränsande i mötet med 'alla' barn: En deltagarorienterad studie.* (Avhandling, Specialpedagogiska Institutionen, Stockholms Universitet).

Rönnerman, K. (Eds). (2012). *Aktionsforskning i praktiken – förskola och skola på vetenskaplig grund.* Lund: Studentlitteratur.

Åsén, G. *Bildundervisning och lärande genom bilder.* Stockholm: Liber.